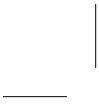

OBDOBJA 25

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko
Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik

OBDOBJA 25 – METODE IN ZVRSTI

**KNJIŽEVNOST V
IZOBRAŽEVANJU – CILJI,
VSEBINE, METODE**

Ljubljana 2008

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.09:37.091.3(082)
37.091.3:821.09(082)

KNJIŽEVNOST v izobraževanju - cilji, vsebine, metode / [uredila
Boža Krakar Vogel]. - V Ljubljani : Filozofska fakulteta, Oddelek
za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, 2008.
- (Obdobja. Metode in zvrsti ; 25)

ISBN 978-961-237-263-7
1. Krakar-Vogel, Boža
242242304

Obdobja 25 – Metode in zvrsti Književnost v izobraževanju

Uredila Boža Krakar Vogel, **recenzirala** Miran Hladnik in Zvonko Kovač, **tehnično uredila** Metka Lokar, **računalniški prelom** Miro Pečar, **zunanja oprema** Metka Žerovnik.

Izdal Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, s finančno pomočjo Agencije RS za raziskovalno dejavnost.

Natisnila Birografika Bori d.o.o., v nakladi 400 izvodov.

VSEBINA

I Načelna vprašanja književnega izobraževanja – cilji, vsebine, metode

Tomo Virk ZAKAJ JE KNJIŽEVNOST POMEMBNA?	3
Neva Šlibar SEDMERO TUJOSTI LITERATURE – ALI: O NELAGODJU V/OB LITERATURI. LITERATURA KOT TUJOST, DRUGOST IN DRUGAČNOST	15
Božena Tokarž INTERPRETACIJA KOT PODLAGA LITERARNE KOMUNIKACIJE	37
Aleksander Bjelčevič KAJ JE PESNIK HOTEL POVEDATI?	45
Meta Grosman ALI JE KNJIŽEVNI POUK LAHKO PREPRIČLJIV ZA UČENCE?	55
Mirjana Benjak OTVORENI METODIČKI SUSTAV U NASTAVI KNJIŽEVNOSTI	65
Katarina Podbevšek UČITELJ V VLOGI GOVORNEGA INTERPRETA LITERARNEGA BESEDILA	77
Katja Mihurko Poniž VLOGA SPOLNIH IDENTITET PRI RAZVIJANJU LITERARNE KOMPETENCE	91
Ana M. Sobočan BRANJE KANONA	99
Irena Novak Popov SLOVENSKE PESNICE V LITERARNI VEDI IN IZOBRAŽEVANJU	113
Ivana Latković FRAGMENTARNA I CJELOVITA KONCEPCIJA TUMAČENJA ROMANA (U INTER- PRETATIVNO-ANALITIČKOM SUSTAVU NASTAVE SLOVENSKE NOVIJE PROZE)	129
Blanka Bošnjak BAROČNA PRIDIGA SKOZI OPTIKO SODOBNE SLOVENSKE KRATKE PROZE	137
Mateja Pezdirc Bartol SPECIFIČNOST BRANJA DRAMSKIH BESEDIL	149
Aleksandra Schuller OD DRAME DO USTVARJALNE IGRE IN NAZAJ. INTEGRATIVNI PRISTOP K OBRAVNAVI DRAMATIKE IN UPRIZORITVENIH DEJAVNOSTI V KONTEKSTU USTVARJALNO-IZOBRAŽEVALNIH PROCESOV	159
Ljiljana Bajić ULOGA ŽANRA U NASTAVI KNJIŽEVNOSTI	167
Milena Mileva Blažić MLADINSKA KNJIŽEVNOST V LITERARNI VEDI IN V IZOBRAŽEVANJU	177
Tone Smolej POUČEVANJE RETORIČNIH FIGUR NA SLOVENSKEM	189

Majda Degan Kapus UČBENIK MED DIDAKTIČNIMI NAČELI IN ZALOŽNIŠKIM DEJANJEM	197
--	-----

II Književnost na univerzah

Ivo Pospšil TEACHING LITERATURE AT UNIVERSITIES AND THE BOLOGNA DECLARATION (LITERARY ENCYCLOPAEDIAS AND DICTIONARIES IN UNIVERSITY TEACHING)	211
Ivana Živančević Sekeruš LITERARY EDUCATION – (RE)SHAPING OUR PAST/PRESENT/FUTURE PERCEPTION OF THE <i>OTHER</i>	219
Milena Kirova TEACHING THE BIBLE AS LITERATURE IN UNIVERSITY EDUCATION	225
Nada Petkovska ТРАГЕДИЈАТА ВО ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС НА СТУДЕНТИТЕ	231
Vesna Mojsova Čepiševska ENO BESEDILO – VEČ CILJEV ALI O IZKUŠNJAH Z NAŠEGA POTOVANJA ZARADI <i>POTOVANJA MITKA MADŽUNKOVA</i>	245
Zvonko Kovač ZNANSTVENA I SEMINARSKA INTERPRETACIJA. ODNOSI KNJIŽEVNE METODOLOGIJE I VISOKOŠKOLSKE DIDAKTIKE KNJIŽEVNOSTI	251

Alenka Jensterle Doležal SLOVENSKA KNJIŽEVNOST V ZRCALU DRUGEGA. POUČEVANJE SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI NA TUJIH UNIVERZAH (NA PRAŠKI FILOZOFSKI FAKULTETI)	263
Elena Tomova LEPOSLOVJE IN FOLKLORA V POUČEVANJU SLOVENSKEGA JEZIKA (PLOVDIVSKA UNIVERZA, BOLGARIJA)	271
Nadežda Starikova SLOVANSKE LITERATURE NA MOSKOVSKI UNIVERZI: IZKUŠNJE PREDAVANJA IN RAZISKOVANJA	277
Ljudmila Vasiljeva КОММУНИКАТИВНИЙ ПОДХОД К ХУДОЖЕСТВЕННОМУ ТЕКСТУ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ЧТЕНИЮ (КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ, КОММУНИКАТИВНАЯ СТРАТЕГИЯ)	285
Olga Sudilovska, Blaž Podlesnik ЕЩЕ РАЗ О СОДЕРЖАНИИ ОБРАЗОВАНИЯ, ИЛИ МЕЖДУ ЛОГОСОМ И ЛОГИСТИКОЙ (НАЗАД В БУДУЩЕЕ?)	293
Ljudmil Dimitrov РУССКАЯ ДРАМАТУРГИЯ XIX ВЕКА КАК ЛИТЕРАТУРА. ПРЕПОДАВАНИЕ ДЛЯ НЕРУССКИХ СТУДЕНТОВ СЛАВИСТОВ	305
Anna Zelenkova SLOVAŠKA KNJIŽEVNOST NA ČEŠKEM	313
Namita Subiotto TEŽAVE IN TRIKI PRI POUČEVANJU MAKEDONSKE KNJIŽEVNOSTI (KOT KNJIŽEVNOSTI V TUJEM JEZIKU)	319
Irena Samide KDO SE BOJI LITERATURE? KNJIŽEVNA DIDAKTIKA PRI ŠTUDIJU TUJEGA JEZIKA	325

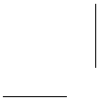
III Književnost v srednjih šolah

Michał Kopczyk LITERARNI KANON – POLITIKA – ŠOLA (K RAZPRAVI O TEM, KAJ SODI V ŠOLSKI LITERARNI KANON NA POLJSKEM)	337
Aleš Kozár PROBLEMI PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI NA ČEŠKIH SREDNJIH ŠOLAH	349
Boža Krakar Vogel KNJIŽEVNOST PRI EKSTERNI Maturi IZ SLOVENŠČINE	355
Zoran Božič PROBLEM PRVEGA BRANJA <i>KRSTA PRI SAVICI</i> (EMPIRIČNA RAZISKAVA)	369
Tanja Slemenjak PROSTOIZBIRNO BRANJE KOT MOTIVACIJA ZA BRANJE LEPOSLOVJA	383
Gizela Polanc Podpečan INTERDISCIPLINARNOST IN ŠOLSKA PRAKSA	389
Adrijana Špacapan MEDBESEDILNOST PRI KNJIŽEVNEM POUKU	393
Barbara Pregelj ŠPANSKA KNJIŽEVNOST V SLOVENSKIH SREDNJEŠOLSKIH UČBENIKIH	399
Zoltan Jan VSEŽIVLJENJSKO UČENJE SREDNJEŠOLSKIH PROFESORJEV SLOVENŠČINE	407

IV Književnost v predšolskem izobraževanju in v osnovni šoli

Dragica Haramija MLADINSKA KNJIŽEVNOST V VRTCIH: ANALIZA STANJA IN PREDLOGI ZA IZBOLJŠAVE	419
Vida Medved Udovič IGRA VLOG KOT OTROKOVA POUSTVARJALNA DEJAVNOST BRALNEGA ODZIVA	431
Stjepan Hranjec NAPOMENE O INTERPRETACIJI DJEČJE KNJIŽEVNOSTI U ŠKOLI	447
Tilka Jamnik, Manca Perko RAZVOJ BRALNIH ZMOŽNOSTI Z BRALNO ZNAČKO. NEKAJ POMEMBNEJŠIH UGOTOVITEV	455

Marija Stanonik POVEDKE KOT IZHODIŠČE ZA DOMOZNANSKO VZGOJO	469
Petra Kodre SLOVSTVENA FOLKLORA V UČNIH NAČRTIH IN BERILIH ZA OSMO LETO ŠOLANJA V 20. STOLETJU	481
Barbara Koritnik KAKO OMOGOČITI MLADIM STIK S SLOVSTVENO FOLKLORO V URBANEM OKOLJU?	495
Bojana Verdinek ANALIZA IN POUSTVARJANJE FOLKLORNEGA DOGODKA Z VIDIKA UČENCEV	507
Iva Potočnik SLOVSTVENA FOLKLORISTIKA V OSNOVNI ŠOLI – MED CILJI IN RESNIČNOSTJO	519

PREDGOVOR

Ta zbornik vsebuje članke in razprave s simpozija *Književnost v izobraževanju – cilji, vsebine, metode* (Obdobja 25 – Metode in zvrsti), ki se je odvijal v Ljubljani v novembru leta 2006. Prinaša teme, o katerih v sedanjem trenutku razmišljamo raziskovalci in praktiki s tega področja pri nas in v širšem evropskem prostoru, ter nudi pregled vprašanj in poskuse odgovorov na to, kaj je v okviru književnega izobraževanja v tem prostoru posebej aktualno od predšolske vzgoje do univerze.

Razdeljen je v štiri vsebinske sklope. V prvem, *Načelna vprašanja književnega izobraževanja – cilji, vsebine, metode*, avtorji obravnavajo vprašanja »neulovljivega« bistva književnosti in od tod izhajajočih načel za poučevanje. To ne more biti, kot pravi v uvodni razpravi T. Virk, podrejeno kaki vnaprejšnji avtoritarni ideji, prenašanju naših lastnih ali trenutno aktualnih družbenih sporočil in vrednot v vzgojni sistem. Literarno izobraževanje je posebno v tem, da je namenjeno odprtemu srečevanju z literarnostjo, ki se išče na »presečišču konvencij za približevanje besedilu in lastnosti besedila«, in je zaznamovana s posebnim diskurzom, ki je skupen vsem kulturam, hkrati pa je prostor srečevanja kulturnih razlik.

Naslovnik se v izobraževalnem procesu na različnih ravneh srečuje z drugačnostjo literature, ki pa jo je potrebno »podomačevati« z refleksijo njenih »sedmerih tujosti« ob ustreznih pristopih, ki naj ne banalizirajo ali instrumentalizirajo literarnih besedil (Šlibar).

Težnja po ustreznem približevanju literarnemu diskurzu je zato stara nemara toliko kot sama literatura, teoretski pogledi še vedno izziv strokovnjakom (B. Tokarz, Bjelčevič). – Vse to so izhodišča za zastavljanje in reševanje specialno didaktičnih vprašanj. Izobraževanje se ne more udejanjati brez predhodnega razmisleka, kaj od predmetno teoretskega vedenja uporabiti v izobraževalnih procesih, kako in kje delamo napake v razumevanju literature in spodbujanju literarnih kompetenc naslovnikov (Grosman). – Da je v praksi mogoče udejanjati tudi ustrezne pristope, in v kolikšni meri se to dogaja na različnih izobraževalnih ravneh, z vidika izkušenj s poučevanjem in prek kritične refleksije določenih tem, zvrsti žanrov, teorije literature in oblikovanja učbenikov poročajo drugi avtorji v tem in naslednjih sklopih.

Drugi vsebinski sklop vsebuje razprave o književnem izobraževanju na vrhu vertikale, na univerzah (*Književnost na univerzah*). Ima dva ožja razdelka.

Najprej so tu premisleki o poučevanju literature na matični nacionalni univerzi. Nove ideje o povezovanju z družboslovnimi disciplinami in z neliterarnim jezikoslovjem je v Brnu sprožila bolonjska reforma, tako da se novi študij odreka »postmodernističnemu minimalizmu«, novi diplomant pa ni le strokovnjak za jezik ali književnost, ampak spozna tudi okoliščine, v katerih se govori jezik in piše literatura. Ta je, kot še pravi avtor, »postala splošna last izobraženih ljudi. Brez tega vedenja je težko vzpostavljati načela, na katerih naj temelji politični sistem.« – V Novem Sadu pa je družbena izkušnja spodbudila projekt s ciljem boljšega medsebojnega poznavanja prek spoznavanja balkanskih književnosti (Živančević Sekeruš). – A tudi ko gre za tradicionalne akademske teme, preučevanje zvrsti in konteksta, se iščejo inovativni, metodološko pluralni in naslovniku spodbudni pristopi (Kirova, Petkovska). O potrebi po njihovi znanstveni verodostojnosti in metodično didaktični stimulativnosti razmišlja na koncu tega prvega sklopa Z. Kovač, ki z opozorilom na potrebo po medkulturnih povezavah hkrati uvaja drugi vsebinski razdelek v tem sklopu.

Posredovanje besedne umetnosti in njenih kulturnih kontekstov v nematičnih okoljih, na tujih univerzah, ima namreč prav tovrstne zahteve. Poleg razvijanja vedenja o literaturi in literarnem sistemu sodi sem tudi medkulturno zблиževanje, procesno primerjanje matične in tuje književnosti in kulture. Za ta namen se poleg običajnih akademskih pristopov pojavljajo tudi alternativnejši in ustvarjalnejši, od prevajanja do kreativnega pisanja. O tem razmišljajo predavatelji slovenske in drugih književnosti tujim študentom (Jensterle Doležal, Tomova, Zelenkova, Sudilovska in Podlesnik idr.). Seveda so tudi v akademski sferi nekatera s poukom (tuje) literature povezana nelagodja, ki izvirajo iz šibke didaktične usposobljenosti predavateljev, a jih je mogoče in tudi potrebno odpravljati med usposabljanjem za bodoče delo (Samide).

Intenzivno se raziskuje tudi pouk književnosti v srednjih šolah, čemur je posvečen tretji sklop v zborniku (*Književnost v srednjih šolah*). V slovanskem prostoru se vprašanja vsebin in konceptov glede kanona in eksterne mature marsikje šele postavljajo (Kopczyk, Kozar), pri nas se nekatere rešitve lahko že reflektirajo, pretresajo obstoječe in ponujajo drugačne možnosti za prakso (Krakar Vogel, Božič, Slemenjak idr.). Upravičeno se z navajanjem dobrih zgledov opozarja tudi na pomen požrtvovalnosti učitelja pri motiviranju mladih za stik z literaturo (Jan).

Znano je, da se odnos do knjige, bralna in književna kultura oblikujeta v predšolskem obdobju in da je potrebno motivacijo za branje vzdrževati s posebno občutljivimi pristopi v celotni osnovni šoli. O tem pišejo avtorice v zadnjem vsebinskem sklopu našega zbornika, *Književnost v predšolskem izobraževanju in v osnovni šoli*. Stanje ni vedno najbolj zadovoljivo, saj se v predšolskem obdobju posveča književni vzgoji premalo prostora tako znotraj kurikulumu za vrtce kot v praksi (Haramija), čeprav obstajajo zanimive, privlačne in preizkušene rešitve za približevanje

mladinske književnosti prek igre vlog in ustreznih metod interpretacije tako v vrtcu kot v osnovni šoli (Medved Udovič, Hranjec). Med njimi ima poseben motivacijski pomen svojstveno gibanje Bralna značka, ki motivacijsko vlogo opravlja v prepletu izbirnega branja in učiteljevega mentorstva (Jamnik, Perko).

Prav zadnja skupina prispevkov prinaša spodbude za obravnavanje slovstvene folklore v osnovni šoli in pregled, kako se te uresničujejo skozi čas (Stanonik, Kodre). Zadnji trije prispevki v zborniku so zanimivi zapisi požrtvovalnih praktičark o udejanjanju teoretskih vsebinskih in metodoloških izsledkov v današnji osnovni šoli. To zajema tako posebne oblike motivacije kot primere uporabe raziskovalne metodologije pri delu učencev v urbanem in podeželskem okolju. Avtorice poročajo o vrsti uspešnih projektov, ki mnogokrat bolj učinkovito kakor poseben šolski predmet privzgajajo domovinsko zavest (Koritnik, Verdinek, Potočnik).

Na simpoziju in v zborniku smo želeli dati prostor vsem, ki poglobljeno raziskovalno razmišljajo o vlogi književnosti v izobraževanju, pa naj prihajajo iz akademsko raziskovalne ali praktične šolske sfere. Menimo, da so eni in drugi svoje delo dobro opravili in omogočili izid tega pestrega zbornika, ki bo gotovo vir nadaljnjih premišljevanj, raziskovanj o teh vprašanjih, hkrati pa bogat študijski vir za nove generacije bodočih učiteljev in raziskovalcev.

Zahvaljujem se svojim kolegom, članom Oddelka za slovenistiko Filozofske fakultete UL za možnost, da smo na zemljevid znanstveno relevantnih vprašanj postavili tudi književno izobraževanje in s tem poudarili pomen tem, ki v tradiciji niso veljale za predmet znanstvenega razpravljanja.

Boža Krakar Vogel,
urednica zbornika